واکاوی ریشه‌های معرفتی مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پیوند توحید و ایثار با حل دغدغه‌های امروز جامعه

بسیج؛ امتداد ایمان قرآنی در پاسداری از کرامت مردم


حدیثه قشیری-عکس رضوی

مریم احمدی شیروان | در روزگاری که جامعه با دشواری‌های اقتصادی روبه‌رواست و بیش از همیشه به همدلی، اعتماد عمومی و کارآمدی نیاز دارد، بازخوانی فرهنگ بسیجی در هفته بسیج نه یک یادآوری تشریفاتی، بلکه ضرورتی برای امروز ماست. بسیاری این نهاد مردمی را تنها در میدان دفاع می‌شناسند، اما ریشه آن به این پرسش برمی‌گردد که ایمان فردی چگونه به همکاری جمعی و گره‌گشایی از کار مردم تبدیل می‌شود. برای شناخت بهتر این پیوند در زندگی امروز و آشنایی با پاسخ‌های دینی و اجتماعی به نیازهای جامعه، شما را به خواندن گفت‌وگو با حجت‌الاسلام دکتر مهدی جبرائیلی تبریزی، از کارشناسان علوم دینی و محقق سیره اهل‌بیت(ع) دعوت می‌کنیم.

■ تغییر سرنوشت؛ از دگرگونی باطن تا سازندگی جمعی

دکتر جبرائیلی در ابتدا با اشاره به نگاه ارزشی اسلام به همکاری اجتماعی می‌گوید: در اندیشه اسلامی، انسان عامل اصلی تغییر جامعه است و هر تحول بیرونی از درون آدمی آغاز می‌شود. قرآن کریم در آیه یازدهم سوره مبارکه رعد می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ»؛ یعنی خداوند سرنوشت هیچ مردمی را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آنان حال درونی خود را تغییر دهند. بنابراین جامعه تنها محصول ساختارهای اداری نیست، بلکه دگرگونی در نگرش و اراده انسان‌ها سرنوشت‌ساز است. شهامت و ایثارگری بسیجیان در آغاز انقلاب نیز از همین تغییر معرفتی سرچشمه می‌گرفت؛ چنان‌که امام خمینی(ره) بر پیدایش روحیه معرفت و عرفان در میان مردم در آن روزها تأکید داشتند که به تحولی بزرگ انجامید.

وی اضافه می‌کند: ایمان زمانی جامعه را متحول می‌کند که در باور فردی متوقف نماند و به مسئولیت‌پذیری، نظم، مشارکت و سازندگی تبدیل شود. بسیج در این چارچوب، تلاشی برای سازماندهی اراده‌های مؤمنانه است تا انگیزه‌های فردی به حرکتی جمعی تبدیل شود. به همین دلیل، حفظ روحیه جهاد سازندگی و کار داوطلبانه در کنار نهادهای رسمی اهمیت فراوانی دارد تا توان مردم برای آبادانی و حل مشکلات به میدان بیاید.

■ همکاری قرآنی، یاری ستمدیده و منطق ایثار

این کارشناس علوم دینی در توضیح پایه‌های اخلاقی مشارکت در اسلام اظهار می‌کند: قرآن کریم همکاری اجتماعی را بر محور نیکی و تقوا بنا نهاده و در آیه دوم سوره مبارکه مائده می‌فرماید: «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ»؛ یعنی در نیکوکاری و پرهیزکاری همکاری کنید. این اصل قرآنی پیامدهایی چون کاهش خودمحوری، تقویت مسئولیت متقابل، تقسیم کار بهتر و افزایش اعتماد عمومی را در پی دارد. در فرهنگ ما، مسجد همواره کانون هم‌فکری درباره مشکلات محلی و مشارکت در امور عمومی بوده است که امروز باید دوباره تقویت شود. این پژوهشگر دینی با نگاهی به پیوند امنیت مردم و وظیفه دینی یادآور می‌شود: در آیه هفتاد و پنجم سوره مبارکه نسا می‌خوانیم: «وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ»؛ چرا در راه خدا و برای نجات مردان و زنان و کودکان ستمدیده نمی‌جنگید. همراهی دفاع در راه خدا با یاری ستمدیدگان، از پایه‌های اخلاقی اسلام است. پیامبر اسلام(ص) پیش از بعثت در پیمان حلف‌الفضول عضو شدند که هدفش یاری مظلومان بود. پس تفکر بسیجی تنها به آمادگی نظامی محدود نمی‌شود، بلکه با حفاظت از مردم و دفاع مشروع گره خورده است؛ چنان‌که قرآن در آیه سی و نهم سوره مبارکه حج می‌فرماید: «أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ»؛ به کسانی که جنگ بر آنان تحمیل شده، چون ستم دیده‌اند، اجازه دفاع داده شده و خدا بر یاری آنان تواناست. دکتر جبرائیلی در پاسخ به این پرسش که روحیه ایثار چگونه به کار حل مشکلات امروز می‌آید، توضیح می‌دهد: قرآن کریم در آیه نهم سوره مبارکه حشر می‌فرماید: «وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ»؛ آنان دیگران را بر خود مقدم می‌دارند، هرچند خودشان نیازمند باشند. در منطق ایثار، فرد برای خیر عمومی از بخشی از منافع خود می‌گذرد. این روحیه هزینه همکاری اجتماعی را کاهش می‌دهد، زیرا مردم داوطلبانه وقت و توان خود را بدون چشمداشت، صرف گره‌گشایی از کار دیگران می‌کنند. نمونه این خدمت‌رادر دفاع مقدس، زلزله، سیل، کرونا و کمک‌های مؤمنانه دیده‌ایم؛ حضوری بی‌منت که فارغ از گرایش‌های سیاسی، تنها برای خدمت به هموطنان رقم خورد.

■ نسبت دین با زندگی مردم در برابر نگاه سکولار



این استاد حوزه و دانشگاه در ادامه به موضوع جداانگاری دین از زندگی روزمره پرداخته و بیان می‌کند: امروز گاهی گفته می‌شود دین باید از اقتصاد و اداره جامعه کنار گذاشته شود. در حالی که بر پایه فرهنگ آکسفورد، واژه سکولاریسم نخستین بار در پیمان وستفالی برای خارج کردن برخی زمین‌ها از مالکیت کلیسا به کار رفت و به‌تدریج به معنای کنار زدن دین از زندگی اجتماعی درآمد. چنان‌که شهید مطهری(ره) تحلیل کرده، یکی از علت‌های اصلی پیدایش این نگاه در غرب، رفتار نادرست کلیسا با مردم و دانشمندان پیش از رنسانس بود که جامعه غربی را به سوی طرد دین سوق داد.

او با یادآوری تفاوت بنیادین اسلام در این زمینه خاطرنشان می‌کند: در تجربه اسلامی نه تنها تقابلی با علم و پیشرفت وجود ندارد، بلکه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی انسان نیز ارزش معنوی دارد. مفاهیمی همچون قصد قربت در کار، صدقه، وقف، خمس و زکات نشان می‌دهد معیشت در اسلام از اخلاق جدا نیست و به تعبیر شهید مطهری(ره) در بحث فرد و جامعه، هرگاه منفعت فرد با مصلحت همگانی در تعارض قرار گیرد، خیر عمومی مقدم است.

این صاحب‌نظر دینی درباره ضرورت ارائه درست این داشته‌ها تصریح می‌کند: به تعبیر بزرگان انقلاب؛ اقتصاد، فناوری و ساختارهای اداری پوسته تمدن هستند و هسته آن را فرهنگ، سبک زندگی و سرمایه اجتماعی می‌سازد. گاهی از تبدیل این آموزه‌های قرآنی به برنامه‌های کاربردی در مدیریت و آموزش غفلت کرده‌ایم. مرحوم علامه جعفری نقل می‌کرد در محفلی با حضور اندیشمندان جهانی، روایتی از امیرالمؤمنین(ع) درباره ارزش انسان خواندند و همه به احترام آن برخاستند. آیت‌الله العظمی جوادی آملی نیز تأکید دارند حکمت اسلامی باید به پرورش انسان والا و اصلاح جامعه بینجامد، نه آنکه در کلاس‌های بسته بماند. ما در حوزه خانواده، حقوق زن و عدالت اجتماعی حرف‌های روشنی برای امروز داریم.

■ ایمان چگونه به سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی تبدیل می‌شود؟

این محقق سیره اهل‌بیت(ع) درباره نگاه جامعه‌شناسی دین به بسیج تبیین می‌کند: بررسی‌های جامعه‌شناختی نشان می‌دهد باورهای دینی از راه ایجاد معنا، هویت مشترک و شبکه‌های اجتماعی می‌توانند همکاری جمعی بیافرینند. به باور ماکس وبر، برای فهم رفتار انسان تکیه بر محرک‌های بیرونی و اداری کافی نیست، بلکه باید به معنایی که فرد در ذهن خود برای کارش قائل است، توجه کرد. در فعالیت‌های بسیجی، افراد نه برای پاداش مادی، بلکه به انگیزه وظیفه دینی و خدمت به مردم وارد میدان می‌شوند و همین امر به کارشان دوام می‌بخشد.

این استاد دانشگاه می‌افزاید: همچنین امیل دورکیم بر نقش آیین‌ها و باورهای مشترک در تقویت همبستگی اجتماعی تأکید دارد و اندیشمندانی چون جیمز کلمن و رابرت پاتنام نشان داده‌اند شبکه‌های ارتباطی و اعتماد متقابل چگونه سرمایه اجتماعی می‌سازند. در اندیشه امام خمینی(ره) نیز ایمان و مشارکت مردمی بزرگ‌ترین پایه قدرت ملی هستند. هرگاه این سرمایه با تخصص و برنامه‌ریزی همراه شود، تاب‌آوری جامعه بالا می‌رود؛ برعکس، بی‌توجهی به این پشتوانه یا دامن زدن به دوقطبی‌های کاذب، توان ملی را فرسوده می‌کند.

■ گره‌گشایی از معیشت و حفظ کرامت انسانی؛ رسالت امروز

حجت‌الاسلام جبرائیلی در پاسخ به این پرسش که نگاه بسیجی امروز چه نسبتی با معیشت و کرامت مردم دارد، تشریح می‌کند: قرآن کریم در آیه ۹۰ سوره مبارکه نحل می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ»؛ خداوند به عدل و نیکوکاری فرمان می‌دهد. عدالت معیارهای دقیق دارد و احسان یعنی گره‌گشایی از زندگی مردم. همچنین در آیه ۷۰ سوره مبارکه اسرا می‌خوانیم: «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ»؛ به‌راستی فرزندان آدم را گرامی داشتیم و آنان را در خشکی و دریا بر مرکب‌ها نشاندیم و از روزی‌های پاکیزه به ایشان عطا کردیم. پیوند کرامت انسان با روزی پاکیزه نشان می‌دهد حفظ عزت مردم بدون رونق اقتصاد و اصلاح معیشت آنان کامل نمی‌شود.

وی با اشاره به جنبه اخلاقی حفظ کرامت انسانی ادامه می‌دهد: انسان در اسلام دارای عقل، اختیار و کرامت است که در روابط اجتماعی شکوفا می‌شود. امیرالمؤمنین(ع) در نامه سی و یکم نهج‌البلاغه در وصیت به امام حسن مجتبی(ع) می‌فرمایند کرامت خود را از هر پستی حفظ کن. تواضع با ذلت متفاوت است و ما در قبال حفظ عزت دیگر شهروندان نیز مسئول هستیم. حتی در دعای روزانه ماه مبارک رمضان می‌خوانیم «اللهم اشف کل مریض» که به ما می‌آموزد خیرخواهی مؤمن باید فراگیر و برای کاستن از رنج همه انسان‌ها باشد.

دکتر جبرائیلی در پایان تأکید می‌کند: امروز در هفته بسیج بیش از همیشه باید از روزمرگی عبور کرده و فرهنگ بسیجی را نه در شعار، بلکه در پیوند اخلاص با کارآمدی و تخصص نشان دهیم. اگر باورهای دینی ما در عمل به صداقت، پاسخ‌گویی، عدالت‌خواهی، اقتصاد تعاونی و کاهش دغدغه‌های معیشتی مردم گره بخورد، اعتماد عمومی تقویت شده و الگویی الهام‌بخش از همبستگی ملی پیش روی جامعه قرار می‌گیرد.

گزارش

بازخوانی هفت مؤلفه فرهنگ بسیج براساس بیانات رهبر شهید انقلاب

فرهنگ بسیج؛ از ایمان و دانش تا خدمت به مردم


حدیثه قشیری-عکس رضوی

ریحانه عامل نیک | تعهد، مسئولیت‌پذیری، قانون‌مندی و نظم، در کنار ایمان، دانش و مردم‌داری، تصویری از فرهنگی فراگیر می‌سازد؛ فرهنگی که به عضویت رسمی در یک تشکیلات محدود نیست.

حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای(ره)، رهبر شهید انقلاب اسلامی، بسیج را فراتر از یک سازمان و در جایگاه فرهنگ و تفکر معرفی می‌کردند؛ فرهنگی که تعهد به انقلاب اسلامی، مسئولیت‌پذیری، قانون‌مندی و نظم از ویژگی‌های آن است. در این نگاه، بخشی از مردم، حتی بدون عضویت رسمی، این فرهنگ را پذیرفته‌اند و می‌توان آنان را بسیجی دانست. (بیانات در دیدار بسیجیان، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار شهید آیت‌الله العظمی خامنه‌ای)

این فرهنگ صرفاً به حضور در یک تشکیلات یا عرصه خاص فروکاسته نمی‌شود، بلکه الگویی فراگیر از نگرش و عمل است. برای درک بهتر این معنا، مقاله «بازشناسی مؤلفه‌های فرهنگ بسیج؛ براساس بیانات مقام معظم رهبری» را بازخوانی کرده‌ایم. نویسندگان مقاله با تحلیل مضمون ۱۹ سخنرانی و دو پیام خطاب به بسیجیان، هفت مؤلفه را شناسایی کرده‌اند: تقویت ایمان و پایبندی به معارف اسلامی، تحصیل علم، دوراندیشی و برنامه‌ریزی، پایبندی به اخلاق، حضور در میدان‌های مورد نیاز، تلاش و پشتکار و مردم‌داری. این مؤلفه‌ها در دو حوزه کلی دانش و نگرش و رفتار جای می‌گیرند. در ادامه، این ویژگی‌ها را با هم مرور می‌کنیم و برای روشن‌تر شدن معنای هر کدام، نمونه‌هایی از آموزه‌های دینی در آیات قرآن و روایات را می‌آوریم.

■ ایمان؛ سرچشمه نیت و انگیزه

ایمان سرچشمه نیت و انگیزه عمل است. کار و خدمت هنگامی از انجام وظیفه‌ای ظاهری فراتر می‌رود که با اخلاص، مسئولیت‌پذیری و توجه به ارزش‌های دینی همراه باشد. مقاله نیز اخلاص و دوری از نام‌جویی را از عناصر برجسته ایمان می‌شمارد و بر پایبندی به معارف اسلامی تأکید می‌کند. یکی از نمونه‌های روشن این آموزه، آیه ۱۱۰ سوره کهف است: «هر کس به دیدار پروردگارش امید دارد، باید کار شایسته انجام دهد و در پرستش پروردگارش کسی را شریک نکند». آیه ۹ سوره انسان نیز از کسانی می‌گوید که «ما شما را فقط برای رضای خدا اطعام می‌کنیم؛ از شما نه پاداشی می‌خواهیم و نه سپاسی». این آیات، خلوص نیت را در کنار عمل صالح و خدمت به دیگران قرار می‌دهند. در عمل، چنین باوری می‌تواند به معنای انجام مسئولیت بدون چشمداشت به شهرت، امتیاز یا تشویق باشد؛ ویژگی‌ای که در فعالیت نیروهای مردمی، از جبهه تا جهاد سازندگی نمودهایی داشته است.

■ علم‌آموزی؛ تعهد همراه با تخصص

مؤلفه دوم، جدی گرفتن علم‌آموزی و پیشرفت علمی است. مقاله از ضرورت پیشگامی در عرصه علم، فناوری و نوآوری یاد می‌کند و تحصیل را به گروهی خاص محدود نمی‌داند. انگیزه و تعهد جای دانش و مهارت را نمی‌گیرد؛ فعالیت مفید به شناخت درست، یادگیری پیوسته و توانایی حل مسئله نیاز دارد. قرآن در آیه ۱۱ سوره مجادله می‌فرماید: «خداوند کسانی را که ایمان آورده‌اند و کسانی را که دانش یافته‌اند، به درجاتی بلند می‌گرداند». همچنین در آیه ۹ سوره زمر آمده است: «آیا آنان که می‌دانند با آنان که نمی‌دانند برابرند؟» این آیات منزلت دانش را یادآوری می‌کنند. نمونه عملی آن، کسب تخصص در یک رشته یا حرفه، آموختن مهارت‌های تازه، بررسی شواهد پیش از تصمیم‌گیری و به‌کارگیری دانش برای پاسخ‌گویی به نیازهای جامعه است. این نگاه با تصور نادرستی که کار جهادی را بی‌نیاز از تخصص می‌داند، تفاوت دارد.

■ دوراندیشی؛ از هدف تا برنامه

دوراندیشی یعنی پیش از اقدام، هدف، مسیر، منابع و پیامدهای احتمالی را سنجید. برنامه‌ریزی نیز هدف کلی را به گام‌هایی روشن و قابل پیگیری تبدیل می‌کند. مقاله بر پیش‌بینی مسیر پیشرفت، شناخت آسیب‌ها و برطرف‌کردن ضعف‌ها تأکید دارد؛ زیرا شور و انگیزه به‌تنهایی برای کارآمدی کافی نیست و باید با سنجش و تدبیر همراه شود.

آیه ۱۸ سوره حشر می‌گوید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از خدا پروا کنید و هر کس بنگرد برای فردای خود چه پیش فرستاده است». این آیه به ارزیابی پیامدهای آینده و بازنگری در اعمال فرامی‌خواند. در آیه ۱۵۹ سوره آل‌عمران نیز پس از سفارش به مشورت، آمده است: «پس چون تصمیم گرفتی، بر خدا توکل کن». این آموزه‌ها مشورت، تصمیم‌گیری و توکل را در کنار یکدیگر می‌نشانند. برای نمونه، در اجرای برنامه‌ای خدمت‌رسان، باید نیاز واقعی مردم را شناخت، مسئولیت‌ها و منابع را مشخص کرد و سپس نتیجه کار را سنجید.

■ اخلاق؛ معیار رفتار و شیوه خدمت

اخلاق در فرهنگ بسیج تنها مجموعه‌ای از توصیه‌های فردی نیست؛ بلکه شیوه ارتباط با همکاران و مردم را هم شکل می‌دهد. مقاله به تواضع، مهربانی و رعایت مقررات به‌عنوان نشانه‌های رفتار اخلاقی اشاره می‌کند.

پایبندی به اخلاق یعنی هدف خوب را با روش نادرست دنبال نکنیم و هنگام انجام وظیفه، کرامت دیگران را نگه داریم. آیه ۹۰ سوره نحل، خداوند را فرمان‌دهنده به عدالت و نیکوکاری معرفی می‌کند و از فحشا، منکر و ستم بازمی‌دارد. آیه ۸ سوره مائده نیز مؤمنان را به رعایت عدالت فرامی‌خواند، حتی اگر از گروهی ناخشنود باشند: «عدالت کنید که آن به تقوا نزدیک‌تر است». این آموزه‌ها یادآور می‌شوند انصاف نباید به دوستان یا هم‌گروهان محدود بماند. پرهیز از تبعیض، رعایت امانت، گفت‌وگوی محترمانه و پذیرفتن مسئولیت خطاها، نمونه‌هایی از عمل به این اصل‌اند.

■ حضور در میدان؛ پاسخ‌گویی به نیاز جامعه

حضور در میدان یعنی آماده‌بودن برای مشارکت در عرصه‌هایی که جامعه در آن‌ها به توانایی و خدمت افراد نیاز دارد. مقاله، این ویژگی را با به‌کارگیری توانایی‌ها در عرصه‌های گوناگون و متناسب با نیاز کشور پیوند می‌دهد. این حضور می‌تواند علمی، آموزشی، اجتماعی، سازندگی یا امدادی باشد و به فعالیتی مشخص محدود نمی‌شود. قرآن در آیه ۲ سوره مائده می‌فرماید: «در نیکی و پرهیزکاری با یکدیگر همکاری کنید». آیه ۳۲ سوره مائده نیز بر ارزش نجات جان انسان تأکید دارد. نمونه عملی این آموزه‌ها، امدادرسانی هنگام بلایای طبیعی، کمک آموزشی به دانش‌آموزان، همکاری برای حل مسائل محلی یا به‌کارگیری دانش تخصصی در پاسخ به یک نیاز عمومی است که با نگاهی به تاریخچه فعالیت‌های بسیج مردمی نشانه‌های آن را به‌وفور مشاهده می‌کنیم.

■ تلاش و پشتکار؛ استمرار همراه با بازنگری

تلاش و پشتکار یعنی پیگیری هدف در برابر دشواری‌ها، بی‌آنکه شکست یا کندی موقت سبب ترک مسئولیت شود. مقاله، این مؤلفه را در کنار حضور در میدان مطرح می‌کند و بر به‌کارگیری توانایی‌ها در راه آرمان‌ها تأکید دارد. با این حال، پشتکار به معنای پافشاری بر روشی نادرست نیست؛ گاهی باید با ارزیابی نتیجه، شیوه کار را اصلاح کرد. در آیه ۳۹ سوره نجم می‌خوانیم: «برای انسان جز حاصل تلاش او نیست». آیه ۱۵۳ سوره بقره نیز سفارش می‌کند از شکیبایی و نماز یاری بجویید. این آموزه‌ها کوشش مستمر را در کنار صبر قرار می‌دهند. ادامه‌دادن یک برنامه آموزشی یا اجتماعی، همراه با ارزیابی منظم، آموختن از خطاها و اصلاح روش‌ها، نمونه‌ای از چنین پشتکاری است؛ نه تکرار بی‌حاصل یک راه نادرست.

■ مردم‌داری؛ احترام، شفقت و انصاف

مردم‌داری یعنی توجه به کرامت، نیاز و اعتماد مردم. مقاله، تواضع، مهربانی و رعایت مقررات را از راه‌های جلب احترام و محبت مردم می‌داند. خدمت‌رسانی نباید به خودنمایی یا تحمیل خواست خدمتگزار تبدیل شود؛ شنیدن سخن مردم و رفتار منصفانه با آنان، بخش جدایی‌ناپذیر مسئولیت است. در نامه ۵۳ نهج‌البلاغه، امام علی(ع) به مالک‌اشتر سفارش می‌کند مهربانی با مردم را در دل جای دهد و با آنان همچون درنده‌ای رفتار نکند؛ زیرا مردم یا برادر دینی او هستند یا در آفرینش همانند او. قرآن نیز در آیه ۱۳ سوره حجرات، تفاوت ملت‌ها و قبیله‌ها را زمینه‌ای برای شناخت متقابل می‌داند و معیار برتری را تقوا معرفی می‌کند. شنیدن درخواست مردم بدون تحقیر، توضیح شفاف درباره تصمیم‌ها، رعایت حقوق مراجعان و برخورد محترمانه با همگان، نمونه‌های عملی مردم‌داری‌اند.

■ فرهنگ در عمل سنجیده می‌شود

براساس بیانات رهبر شهید انقلاب، فرهنگ بسیج الگویی است که هم به پرورش نگرش و توانایی فردی می‌پردازد و هم بر مسئولیت اجتماعی و رفتار اخلاقی تأکید می‌کند. تحقق این فرهنگ نه با شعار، بلکه با دانش‌اندوزی، خدمت مسئولانه، انصاف، برنامه‌ریزی و احترام عملی به مردم سنجیده می‌شود.

منبع اصلی: محمدیان، بهزاد؛ رحمتی، محمدحسین؛ رشید، علی‌اصغر؛ پوربهروزان، علی. «بازشناسی مؤلفه‌های فرهنگ بسیج؛ براساس بیانات مقام معظم رهبری»